

Strengthening the Ideological Coefficient As a Key Factor in the National Security of the Islamic Republic of Iran

Akbar Khazli ¹ | Asghar Eftekhari ² | Mehdi Firouzkoobi ³

Abstract

The national security of any country is one of the most important achievements of any political system, and other areas of development and progress of the society are completed under its shadow. One of the main supports for strengthening and maximizing national security is the ideological coefficient of each country, whose components and indicators can be different in each society. These components and indicators fade with the passage of time and are sometimes forgotten, and if they are not passed on to the next generations through retelling and reproduction, after some time the ideological coefficient, which is considered the most important support for the national security of a country, is weakened and becomes As a result, national security decreases and threats increase. Therefore, strengthening national security through the methods of retelling and reproduction can reduce threats to national security by strengthening and raising the national security factor. In this research, which has been carried out using a mixed or combined method, 5 components and 29 indicators were identified for the ideological coefficient, after distributing the questionnaires, 36 questionnaires were collected and analyzed with "SPSS" software. Values, political participation, honorable personalities and institutions, national identity, national religious ceremonies and rituals had the most influence, respectively, and among the 29 indicators of Imam Khamenei (the Majesty) and Hazrat Imam (RA) from the component of honorable personalities and institutions, guardianship-oriented of The component of values, religion and religion from the component of national identity and Martyr Haj Qassem Soleimani again from the component of honorable personalities and institutions are in the first to fifth priorities of influencing the ideological coefficient and the rest of the indicators are in the next priorities.

Keywords: National Security, Threat, Ideological Coefficient, Islamic Republic of Iran, National and Religious Rituals, National Identity

DOR: 20.1001.1.25381857.1401.15.55.3.0

1. Corresponding Author, Ph.D Student of National Security, Daae University, Tehran, Iran
Saeedpirmohammad@yahoo.com
2. Full Professor, Political Science, Imam Sadegh University (AS), Tehran, Iran.
3. Assistant Professor, Imam Hossein (AS) University, Tehran, Iran.

DOR: 20.1001.1.25381857.1401.15.55.3.0

۱ نویسنده مسؤل: پژوهشگر دانشگاه جامع امام حسین(ع) و دانشجوی دکتری امنیت ملی دانشگاه دواعا، تهران، ایران

Khezal6572@chmail.ir

۲. استاد علوم سیاسی دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، ایران

۳. استادیار، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

تقویت ضریب ایدئولوژیک به مثابه عامل مقوم

امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

اکبر خزلی^۱ | اصغر افتخاری^۲ | مهدی فیروزکوهی^۳

چکیده

امنیت ملی هر کشور یکی از مهم‌ترین دستاوردهای هر نظام سیاسی است که سایر حوزه‌های توسعه و پیشرفت جامعه در سایه آن به سرانجام می‌رسد. یکی از پشتوانه‌های اصلی تقویت و بیشینه کردن امنیت ملی، ضریب ایدئولوژیک هر کشور است که مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن می‌تواند در هر جامعه‌ای متفاوت باشد. این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها با گذر زمان کم‌رنگ شده و بعضاً به‌دست فراموشی سپرده می‌شود و اگر از طریق بازگویی و بازتولید به نسل‌های بعدی منتقل نگردد، بعد از مدتی ضریب ایدئولوژیک که مهم‌ترین پشتوانه امنیت ملی یک کشور به حساب می‌آید، تضعیف شده و به‌دنبال آن امنیت ملی کاهش یافته و تهدیدات افزایش می‌یابد. بنابراین تقویت امنیت ملی از روش‌های بازگویی و بازتولید می‌تواند تهدیدات امنیت ملی را با تقویت و بالا بردن ضریب امنیت ملی کاهش دهد. در این تحقیق که از روش آمیخته یا ترکیبی انجام شده است با استفاده از تحلیل منابع ۵ مؤلفه و ۲۹ شاخص برای ضریب ایدئولوژیک شناسایی شد که بعد از توزیع پرسشنامه‌ها تعداد ۳۶ پرسش‌نامه جمع‌آوری و با نرم‌افزار «SPSS» تجزیه و تحلیل شد که پس از تجزیه و تحلیل مؤلفه ارزش‌ها، مشارکت سیاسی، شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، هویت ملی، مراسم و شعائر ملی - مذهبی به ترتیب دارای بیشترین تأثیر بودند و از بین ۲۹ شاخص امام خامنه‌ای^(مدظله) و حضرت امام^(ره) از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، ولایت‌مداری از مؤلفه ارزش‌ها، دین و مذهب از مؤلفه هویت ملی و شهید حاج قاسم سلیمانی مجدداً از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین در اولویت‌های اول تا پنجم تأثیرگذاری بر ضریب ایدئولوژیک قرار دارند و مابقی شاخص‌ها در اولویت‌های بعدی می‌باشند.

واژگان کلیدی: امنیت ملی؛ تهدید؛ ضریب ایدئولوژیک؛ جمهوری اسلامی ایران؛ شعائر ملی و

مذهبی؛ هویت ملی.

مقدمه و شرح حدود و ثغور مسئله

امنیت ملی هر واحد سیاسی نقطه محوری تلاش‌های علمی و عملیاتی اندیشمندان ساحة اجتماعی است و پیدایش تهدیدات نوین، راهکارهای بدیع مواجهه و «ساخت امنیت» را مطالبه می‌کند. در ادبیات امنیتی نوظهور به این مقوله اعتبارزایی، «ضریب ایدئولوژیک» اطلاق می‌نمایند که حکومت‌ها با هدف زمان‌افزایی برای غلبه بر نارسائی و ناعادلی در ترازوی خواسته‌ها و داشته‌ها، و همچنین کمک موردی در مواقع اضطراری و ارتقای کارائی همیشگی آن، به بازتولید مستمر آن مبادرت می‌ورزند. این فرایند بازتولید، در گذر زمان، امری مستمر بوده و به منظور ساخت و حفظ امنیت موجود، اصول و مبانی اولیه متناسب با شرایط و مقتضیات ثانویه اصلاح و ارتقا می‌یابند. این عبارت که از مفاهیم کلیدی اندیشه‌ای و نظرات آلتوسر و بوردیو محسوب می‌گردد، به نحوه کاربست نهادهای مختلف اجتماعی در راستای خدمت به منافع نظام اطلاق می‌شود که در آن ارزش‌ها و آرمان‌ها و ایدئولوژی نظام حاکم، ترویج و بازتولید می‌گردد. در این میان با پیشرفت مطالبات اجتماعی و نهادینه‌شدن خواست‌های جمعی در فهرست مطلوبیت‌های راهبردی جوامع گوناگون، تلطیف یا تعدیل آن خواسته‌ها با اندوخته‌های نسبتاً ثابت یا کم‌فزاینده در سطح آن جوامع به ضرورتی بنیادین تبدیل گشته و الزام برقراری تعادل فی‌مابین خواسته‌های اجتماعی و داشته‌های جوامع، دولتمردان و حکمرانان را به اعتبارزایی و یا اعتباربخشی به مجموعه‌ای از گزاره‌ها و اصول مشترک پذیرفته‌شده پیشینی برای مدیریت خواسته‌ها و یا افزایش داشته‌ها وامی‌دارد.

جلوه‌های ضریب ایدئولوژیک مبتنی بر نظام ارزشی را می‌توان در قدرت، دانش، ثروت، کرامت، سلامت، عواطف، مذهب و ... به عینیت مشاهده کرد. اگر بخواهیم کمی دقیق‌تر به این گزاره‌ها و اصول نگاه کنیم می‌بینیم بخش عمده آن از علاقه‌ها و سلیقه‌های تک‌تک افراد جامعه شکل می‌گیرد که اگر با نظام ارزشی حاکم بر جامعه و اهداف نظام سیاسی منطبق باشد می‌تواند ضریب امنیت جامعه را به شدت افزایش داده و اداره جامعه را با قواعد حاکم بر فضای اجتماعی پیش‌ببرد و نظام سیاسی برای برقراری و تولید امنیت کمتر به وضع قوانین و مقررات روی آورد. حال چنانچه یک نظام سیاسی در گذر زمان از بازتولید ضریب ایدئولوژیک مبتنی بر نظام ارزشی خود، خصوصاً برای نسل‌های بعدی غفلت نماید، به مرور زمان علائق و سلیقه‌های افراد تغییر یافته و خواسته‌های ملت با داشته‌های حاکمیت فاصله می‌گیرید و در بعضی موارد با آنها دچار تعارض و تناقض می‌گردد، که این امر می‌تواند برای یک نظام سیاسی به‌عنوان تهدید جدی تلقی شود و

امنیت آن را به مخاطره بیندازد. این مسئله مهم در نظام‌های دینی و به‌ویژه در جمهوری اسلامی - که برخی از شواهد و قرائن از کاستی‌ها و نارسائی‌های در زمینه ضریب ایدئولوژیک آن در سالیان اخیر حکایت دارد- از اهمیتی دوچندان برخوردار است. چرا که در نتیجه حل آن و پاسخ به سؤالاتش مؤلفه‌های اساسی ضریب ایدئولوژیک نظام شناسایی می‌شوند و تأثیر بازتولید آن را مسئولین مربوطه بیشتر درک می‌کنند و باعث می‌شود در احیای آن‌ها تلاش نمایند تا شاهد رشد و توسعه روزافزون امنیت ملی نظام اسلامی باشیم. از سوی دیگر عدم انجام این نوع تحقیقات می‌تواند غفلت مسئولین از اقدام جهت باز تولید نظام ارزشی در یک بازه زمانی را در پی داشته باشد که باعث شکاف بین خواسته‌های مردم و داشته‌های حکومت و همچنین عدم تطبیق خواسته‌ها با اهداف نظام حاکم می‌گردد که در نهایت به دلیل ایجاد نارضایتی ناشی از برآورده نشدن خواسته‌ها، بقای نظام سیاسی تهدید می‌شود و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران به مخاطره می‌افتد.

از این رو شناسایی و کمک به مدیریت یکی از تهدیدات مهم در حوزه امنیت ملی ایران - یعنی عدم بازتولید ضریب ایدئولوژیک - هدف اصلی این تحقیق را شکل می‌دهد. که از قبل آن مطالعات بومی در حوزه تهدیدات امنیت ملی تقویت شده و در جهت ترویج نظریه ایجابی امنیت در این حوزه، گامی مؤثر برداشته می‌شود. بدین منظور سؤال اصلی تحقیق پیش رو را معناکاوی ضریب ایدئولوژیک به مثابه عامل مقوم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌دهد که در این ارتباط سؤال‌های فرعی به شرح زیر طرح شده‌اند:

- مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- شاخص‌های سنجش عملکرد در مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک چیستند؟
- وضعیت عملکردی جمهوری اسلامی ایران در مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک چگونه است؟

۱- پیشنهاد تحقیق

بازتولید نظام ارزشی مبتنی بر ضریب ایدئولوژیک دارای اهمیت نظری و کاربردی در برقراری امنیت و اداره جامعه در نظام جمهوری اسلامی ایران می‌باشد و از این جهت در بعضی از پژوهش‌ها در معانی مختلف مورد توجه قرار گرفته است که در زیر منابع موجود را با توجه به رویکرد محقق در تبیین و تحلیل ضریب ایدئولوژیک می‌توان به دو دسته تقسیم نمود:

۱-۱ منابعی که به آثار و دلالت‌های امنیتی ضریب ایدئولوژیک اشاره دارند.

در این ارتباط می‌توان به مقاله حاجی پور شوشتری (۱۳۹۶) اشاره کرد که تأثیر نظام ارزشی خانواده به‌عنوان یک عامل تأثیرگذار در حفظ حریم خانوادگی از خطرات و تهدیدات را، در جهت معنا بخشی به امنیت خانواده و جامعه بررسی می‌کند و نتیجه می‌گیرد که رابطه معناداری بین آن‌ها برقرار است. احمدی و آقایی (۱۳۹۶) در رابطه با تأثیر نظام ارزشی و ساختار قدرت بر انحرافات اجتماعی به صورت مطالعه موردی تحقیقی را انجام داده‌اند که در این تحقیق نظام ارزشی شهروندان را معادل ارزش‌های مذهبی و فرهنگی ذکر کرده‌اند که اثر معکوس و معناداری بر میزان انحرافات اجتماعی و در نتیجه امنیت اجتماعی دارند. افتخاری (۱۳۷۹) بر اساس دیدگاه امام خمینی^(ره) به بررسی کانون‌های انقلاب (۲) پرداخته است و چهار دلیل را علت بروز انقلاب در جامعه دینی برگرفته از دیدگاه امام خمینی^(ره) به این شرح ذکر می‌کند؛ ناکارآمدی نهادهای دولتی و زوال مشروعیت حکومت، آسیب‌پذیری روابط متقابل بین نهاد رهبری با سایر نهادهای ضروری دیگر جامعه، آسیب‌دیدن ساخت اصلی نظام سیاسی یعنی ولایت فقیه، تحریف تفسیر حاکم از دین؛ که همه موارد ذکر شده را می‌توان از شاخصه‌های ضریب ایدئولوژیک برشمرد. قدسی (۱۳۹۱) آسیب‌شناسی و تقویت مؤلفه‌های بازتولید سرمایه اجتماعی را ضامن امنیت پایدار و معادل قدرت نرم ج.ا.ا. دانسته و به لزوم تغییر رویکرد در امنیت‌سازی از طریق بازتولید سرمایه اجتماعی تأکید می‌ورزد.

۱-۲ آثاری که ضریب ایدئولوژیک را ذیل مقولات دیگری بررسی و تحلیل نموده‌اند.

در این ارتباط می‌توان به اثر دکتر افتخاری (۱۳۸۱) اشاره کرد که در مقاله خود تحت‌عنوان فضای امنیتی رسانه به ارزیابی امنیتی عملکرد رسانه پرداخته و امنیت داخلی را مبتنی بر سه مؤلفه «خواست‌های شهروندی»، «کارویژه‌های دولت» و «ضریب ایدئولوژیک» تعریف می‌کند. قربان‌زاده سوار و ناطقی (۱۳۹۵) نیز گونه‌های تهدید فراروی ج.ا.ا. را برشماری کرده‌اند که مؤلفه‌های نرم امنیت ملی یعنی باورها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری نخبگان، مسئولان و مردم ایران را از اهداف تهدید نرم علیه ج.ا.ا. ذکر کرده‌اند که در واقع این مؤلفه‌ها تشکیل‌دهنده ضریب ایدئولوژیک یا نظام ارزشی ج.ا.ا. هستند.

در تحقیقات و مقاله های ذکر شده به اهمیت بازتولید ضریب ایدئولوژیک و عواقب و پیامدهای ناشی از عدم بازتولید آن اشاراتی شده است، اما تحقیقی جامع که توانسته باشد عدم بازتولید نظام ارزشی و تأثیر آن بر امنیت ملی ج.ا.ا. ایران را بر اساس الگوی تحلیل فضایی امنیت و در قالب گفتمان ایجابی امنیت تحلیل کرده باشد یافت نشد. ما قصد داریم در این تحقیق از این زاویه به موضوع پردازیم. همچنین وجه تمایز نوشتار حاضر، آن است که مؤلف با رویکردی بنیادی و کاربردی به تبیین و تحلیل ضریب ایدئولوژیک پرداخته؛ یعنی با تمرکز بر دیدگاه ایجابی امنیت سعی نموده به ارکان امنیت ایجابی پردازد و اهمیت و جایگاه بازتولید نظام ارزشی یا ضریب ایدئولوژیک در راستای تحقق امنیت‌سازی یا امنیت‌سوزی را برجسته نماید و از طرفی دریچه‌ای جدید جهت تثبیت امنیت در پیش روی مسئولین امر بگشاید که از این حیث دارای وجوه افتراق از نظریه‌های موجود است و از حیث روش و هدف دارای نوآوری است.

۲- مبانی مفهومی

منظور از مبانی مفهومی بحث، تعریف و تحدید واژگان اصلی تحقیق می‌باشد که بنیاد نظری تحلیل بر آن‌ها استوار است.

۲-۱ امنیت^۱

امنیت از حیث لغوی به معنای اطمینان و سکون قلب (راغب اصفهانی، ۱۳۸۸: ۲۱)، بی‌بیمی، در امان بودن، بی‌هراسی و آسایش (معین، ۱۳۵۳: ۳۵۴) است و از سوی دیگر، در فرهنگ لغات و اصطلاحات سیاسی، امنیت، «حراست، وثیقه، ایمن، در امان بودن» تعریف شده است. (نوروزی، ۱۳۷۶: ۴۶۱) و در اصطلاح به معنی نبود تهدید است (شریعتمدار جزائری، ۱۳۸۵: ۷). در معنای تخصصی می‌توان امنیت را در دو گفتمان سلبی و ایجابی تعریف کرد. در گفتمان امنیت منفی، امنیت جنبه سلبی دارد و با نبود عامل دیگری که از آن به «تهدید» یاد می‌شود، تعریف می‌گردد (افتخاری، ۱۳۸۰: ۱۴). در گفتمان ایجابی، افزون بر نبود تهدید، وجود شرایط مطلوب برای تحقق اهداف و خواسته‌های ملی نیز مدنظر است. طرفداران این دیدگاه برای امنیت، ماهیتی «تأسیسی» قائل اند و بر این باورند که امنیت تنها در وضعیتی وجود دارد که آن جامعه به سطح قابل قبولی از اطمینان برای تحصیل و پاسداری از منافع ملی دست یافته باشد. بر این اساس جامعه‌ای که در عین

1.Security

نبود تهدید داخلی یا خارجی، توان لازم را برای دستیابی به منافع ملی خود نداشته باشد، در وضعیت امنیت نیست و «نامن» ارزیابی می‌شود (افتخاری، ۱۳۸۰: ۲۵).

۲-۲ امنیت ملی

امنیت ملی به مثابه نبود تهدید (گفتمان سلبی): وضعیتی که در آن منافع کشور از سوء رفتار دیگر بازیگران مورد تهدید واقع نشده و یا در صورت وجود تهدید احتمالی، امکان مدیریت آن برای کشور موردنظر وجود داشته باشد. این گفتمان «برون‌نگار»، «ساخت-افزار گرایانه» و «قدرت‌محور» ارزیابی می‌شود و جریان‌های متعددی را در برمی‌گیرد که از آن جمله می‌توان به سنت‌گرایان و فراستنی‌ها اشاره داشت.

در مقام ارائه تعریفی از امنیت ملی مطابق این گفتمان می‌توان چنین اظهار داشت که امنیت ملی وضعیتی است که در آن تناسبی بین خواسته‌های شهروندی از یک سو و از سوی دیگر، کارآمدی نظام سیاسی در پاسخگویی به نیازهای جامعه، برقرار است، به گونه‌ای که در شهروندان تولید رضایتمندی می‌نماید (افتخاری، ۱۳۹۲: ۳۸-۳۷).

۲-۳ تهدید^۱

تهدید در لغت به معنای بیم‌رساندن، ترسانیدن و ترهیب است. برخی از لغت‌نامه‌ها تهدید را نابودی یا تنبیه کردن دیگران از روی انتقام یا ارباب، بیان و ابراز قصد آسیب‌رساندن، می‌دانند. لغت‌نامه فرهنگ همراه نیز تهدید را بیم دادن، شاخ و شانه کشیدن، آگاهی دادن از چیزی ناخوشایند، بیم‌پراکنی کردن و هشدار دادن معنی کرده است (آریان پور کاشانی، ۱۳۸۶: ۷۹۶) و در پاره‌ای از متون تهدید به معنای، نیت، توانمندی‌ها و اقدام‌های دشمنان بالقوه و بالفعل برای جلوگیری از دستیابی خودی به مقاصد امنیتی، تعریف شده است (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۲: ۸۴).

افتخاری ماهیت تهدید را اینگونه بیان می‌نماید: «تصور ما از تهدید در واقع بخشی از تصور کلان‌تر که همان تصور ما از دیگران باشد، است. یعنی نخست ما دیگری را به‌عنوان مخالف خود به تصویر می‌کشیم و سپس از درون آن تصویر کلان، به تصویر خردتر تهدید می‌رسیم. در واقع ما خود، تهدید را در بطن تصویر اول لحاظ کرده و سپس آن را استخراج و عرضه می‌داریم.» (افتخاری و نصری، ۱۳۸۳: ۵۰)

همچنین اصغر افتخاری در کتاب «کالبدشکافی تهدید» بر اساس دو گفتمان سلبی و ایجابی تهدید را در دو بعد سخت‌افزارانه و نرم‌افزارانه تعریف می‌نماید که در بعد نرم‌افزارانه تهدید عبارت است از: «عاملی عینی، محسوس و واقعی که که منافع بازیگر را از ناحیه بیرون (و یا به شکل درونی ولی با حمایت نیروی بیرونی) به مخاطره می‌افکند» و در بعد نرم‌افزاری تهدید بعد ذهنی آن را مورد توجه قرار می‌دهد و ذهنیت را به‌عنوان بعدی از تهدید و عامل هویت بخش به تهدید تلقی می‌کند (افتخاری، ۱۳۸۵: ۳۱-۲۷).

۲-۴ ضریب ایدئولوژیک

عبارت است از مجموع گزاره‌ها و اصولی که به صورت پیشینی پذیرفته شده و دارای اعتبار در مدیریت خواسته‌ها و یا افزایش داشته‌ها می‌باشد. کارکرد ضریب ایدئولوژیک در حوزه امنیت دو چیز است: تولید زمان و کمک موردی در مواقع اضطراری و برای اینکه ضریب ایدئولوژیک همیشه کارایی داشته باشد، باید از طرف حکومت‌ها بازتولید شود، یعنی فرآیندی که طی آن اصول و مبانی اولیه متناسب با شرایط و مقتضیات ثانویه اصلاح و ارتقا یابد (افتخاری، ۱۳۹۹: ۱۳).

روش‌های تقویت ضریب ایدئولوژیک

در خصوص سیاست مواجهه با ضریب ایدئولوژیک دو رویکرد نظری و غالب، بر بازتولید مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک در گذر زمان است که از طرق زیر ممکن می‌شود.

نظریه بازتولید از نظریات مرسوم در جامعه‌شناسی است که دولت‌ها برای بقا و تداوم حاکمیت خود از آن بهره می‌برند. مفهوم بازتولید از مفاهیم کلیدی در آرا و اندیشه‌های لویی آلتوسر و پی‌یر بوردیو محسوب می‌گردد که در حوزه‌های متعددی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. به‌عنوان مثال، هنگامی که از بازتولید ایدئولوژی نظام حاکم توسط نهادهایی چون خانواده و آموزش و پرورش سخن به میان می‌آید این بدین معناست که هر یک از این نهادها به نوعی در خدمت منافع نظام حاکم قرار دارند و ارزش‌ها و آرمان‌ها و به‌عبارت دیگر ایدئولوژی نظام حاکم را ترویج، القا و بازتولید می‌کنند. از سوی دیگر، کارکرد ایدئولوژی توجیه وضعیت موجود است. از این رو مشاهده می‌گردد که کنش‌گران فعالانه یا منفعلانه ارزش‌ها و خط مشی‌های نظام حاکم را دنبال می‌کنند و آن را مجدداً خلق و ایجاد می‌نمایند. بنابراین در هر نظامی مجموعه‌ای از ساختارها حاکم است که از جانب کنش‌گران و عاملان بازتولید می‌گردد (www.kiankiani.com).

بنابراین تقویت ضریب ایدئولوژیک را می‌توان از دو روش به شرح زیر دنبال کرد:

الف: بازخوانی و به روز نمودن (بازگویی و تکرار)

.... در مفهوم بازخوانی رجوع دوباره برای اصلاح دریافت‌های سابق یا رجوع مجدد برای کشف ابعاد ناشناخته نهفته است. اما بازگویی مفهوم تکرار بیانات قائل و تذکر و یادآوری را انتقال می‌دهد. با مراجعه به بسیاری از مقالات پیرامون اندیشه امام^(ره) به نظر می‌رسد برخی نویسندگان بازخوانی را با بازگویی به یک معنا گرفته‌اند. بداهت دارد که در بازخوانی گاه جملاتی بازگو می‌شود؛ اما مقصود از بازگویی آن‌ها نفس بازگویی نیست، بلکه منظور آن است که جملاتی برای تحلیل محتوا یا کشف ابعاد مغفول آن و یا بازتولید محتوا به بیانی دیگر مورد توجه قرار گیرد و یا انتقال مفهوم به زبان مخاطبین خاص انجام شود. البته در کنار بازخوانی، واژه‌های مرتبط دیگری مانند: بازتولید، بازبینی، بازسازی، تفسیر، تاویل، ترویج، تحلیل، واکاوی، تحقیق، کشف و بازنگری و ... وجود دارد که پرداختن به آن‌ها در این مجمل میسر نیست (قادری، بی تا: ۲۵۳).

ب: جایگزین‌سازی (بازتولید)

در واقع بازتولید مفهومی است که می‌توان آن را به مثابه خلق و ایجاد یک ساختار از جانب کنشگران و یا نهادها در نظر گرفت. وقتی سخن از بازتولید به میان می‌آید. این بدان معناست که افراد یا نهادها منافع و آرمان‌های ساختارها و نظام حاکم را پی می‌گیرند و در بستری دیگر مجدداً آنها را خلق و بازسازی می‌کنند. در هر نظامی نهادهایی چون خانواده، آموزش و پرورش و نهادهای دینی به بازتولید ساختارها می‌پردازند.

مفهوم بازتولید در نظریات لویی آلتوسر و پی‌یر بوردیو از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و هر یک به گونه‌ای آن را در نظریات خویش به کار گرفته‌اند. آلتوسر با رویکرد ساختارگرایانه، بازتولید را در تحلیل‌هایش مطرح می‌کند و برای کنش‌گر نقش‌چندانی قائل نمی‌شود و معتقد است که بازتولید از طریق ایدئولوژی صورت می‌گیرد. بدین معنا که ایدئولوژی به شیوه‌ای ناخودآگاه بر افراد تحمیل می‌شود و نه به صورت آشکار که به صورت ضمنی عمل می‌کند به طوری که در کردارها، ساختارها و تصورات بدیهی افراد رسوخ می‌کند و بدین ترتیب به امری طبیعی و جهان‌شمول تبدیل می‌شود. به عبارت دیگر، بازتولید، امری ایدئولوژیک است. در مقابل پی‌یر بوردیو تحت تأثیر نگاه تلفیقی خویش به عاملیت و ساختار، مفهوم بازتولید را در تحلیل‌هایش به کار می‌گیرد و به رابطه دیالکتیکی ساختار و عاملیت باور دارد. بر این اساس، ساختارها هم ساختاردهنده هستند، بدین معنا که کنش‌ها را هدایت و مهار می‌کنند و از سویی دیگر ساختارها ساختمندند، یعنی کنشگران آن‌ها را تولید و بازتولید می‌کنند (شرقی، ۱۳۹۶: ۴).

۲-۵ خواسته

عبارت از آن دسته از نیازهایی است که برای بازیگر اهمیت پیدا کرده به گونه‌ای که حاضر به هزینه کرد از منابع برای تأمین و تحصیل، صیانت و نگهداری و یا توسعه و تقویت آن است (افتخاری، ۱۳۹۹: ۹).

۲-۶ داشته

عبارت است از مجموع پاسخ‌هایی که نظام سیاسی در برابر خواسته‌ها و یا متناسب با آنها ارائه می‌نماید (افتخاری، ۱۳۹۹: ۱۰).

۳- مبانی نظری و الگوی تحلیل

در خصوص امنیت ملی علاوه بر توجه به وجه سخت‌افزاری امنیت^۱ باید به وجه نرم‌افزاری^۲ آن نیز توجه نمود و عدم توجه به هر یک از این وجوه می‌تواند امنیت ملی را به مخاطره بیندازد. در کتاب امنیت ملی در جهان سوم به مشروعیت، یکپارچگی و توان سیاست‌سازی به‌عنوان وجه نرم‌افزار امنیت ملی اشاره شده است و با توجه به وجه نرم‌افزار مدیریت امنیتی که چارچوب سیاسی و توان سیاست‌سازی را دربرمی‌گیرد و از طریق این‌ها ارزش‌های ملی مشخص شده، تهدیدات و نقاط آسیب‌پذیر تعیین گردیده و ارزیابی می‌شوند، تخصیص منابع صورت می‌گیرد و سیاست‌ها بررسی شده، دست‌چین شده و به اجرا درمی‌آیند (آزر و مون، ۱۹۸۸: ۹۳). در کتاب نظریه‌های جامعه‌شناسی در عصر حاضر، لویی آلتوسر با تأسی از مارکس بر این باور است که هر نظام اجتماعی برای بقا و ماندگاری ناگزیر از بازتولید شرایط و تولید است. به این معنا که هر صورت‌بندی اجتماعی باید شرایط تولید خودش یا به عبارت دیگر، نیروهای تولید و روابط تولیدی موجود را بازتولید کند. وی جامعه را نظامی از روابط می‌داند که هر عنصری از آن را تنها در ارتباط با دیگر عناصرش می‌توان درک کرد و بر همین اساس تأکید دارد که هم روابط تولید و هم نیروهای تولید باید بازتولید شوند و دو نهاد خانواده و مدرسه را به‌عنوان مهم‌ترین مراکز ایدئولوژیک برای بازتولید مطرح می‌نماید (جورج ریتزر، ۱۳۷۹: ۲۴۷-۳۸۲).

1. Security hard wired
2. Software

تقویت ضریب ایدئولوژیک به مثابه عامل مقوم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

با عنایت به تعریفی که از ضریب ایدئولوژیک ارائه شد معلوم می‌شود که ضریب ایدئولوژیک در دایره وجه نرم‌افزاری امنیت قرار می‌گیرد و مشخص می‌شود که تقویت ضریب ایدئولوژیک به توانمندی نظام برای مقابله با آسیب‌ها و تهدیدات کمک نموده و از این طریق امنیت ملی را تقویت می‌نماید. ضمناً از آنجا که مفهوم ضریب ایدئولوژیک در ادبیات حوزه امنیت و علوم انسانی مفهومی جدید است و منابع تحلیلی پیرامون آن زیاد نیست، با استفاده از تحلیل منابع مرتبطی که این معنا را در قالب واژگانی چون انسجام، وحدت اجتماعی، ارزش‌های سیاسی و اجتماعی و نمادهای اجتماعی بیان نموده‌اند؛ مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک ایران شناسایی می‌شوند. در جدول شماره ۱ این مؤلفه‌ها معرفی شده‌اند:

جدول شماره ۱. مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک در جمهوری اسلامی ایران

ردیف	عنوان اثر	واژگان بکار رفته	مؤلفه ضریب ایدئولوژیک
۱	وحدت و انسجام ملی ایرانیان، بنیان‌ها و ریشه‌ها (یونسی، ۱۳۸۶: ۴۰-۳۵)	شهادت/ شعائر دینی/ شخصیت‌های افتخارآفرین	ارزش‌ها/ اسطوره‌ها
۲	نقش دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر انسجام ملی ج.ا.ا. (ساعی و عمویی، ۱۳۹۳: ۷۵-۱۰۵)	توافق جمعی، هنجارهای مشترک (ارزش‌ها، عرف، قانون)، هویت مشترک و نهادینه شدن هنجارها در نهادها	هویت ملی/ ارزش‌ها
۳	قدرت نرم و امنیت پایدار ج.ا.ا. در پرتو بازتولید سرمایه اجتماعی (قدسی، ۱۳۹۱: ۱۵۶-۱۳۵)	اعتماد، سرمایه اجتماعی، چسب اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ایثارگری، وجدان کار، رضایتمندی، تعاون، سازگاری اجتماعی	سرمایه اجتماعی
۴	بازخوانی مفهوم هویت در رویکردهای نظری (رضایی‌قادری، ۱۳۹۸: ۱۲).	بازتولید و بازتغییر دائمی الگوی ارزش‌ها، نمادها، خاطره‌ها، اسطوره‌ها و سنت‌ها، هویت ملی	مؤلفه‌های هویتی/ ارزش‌ها/ اسطوره‌ها/ نمادها
۵	امنیت اجتماعی شد؛ رویکرد اسلامی (افتخاری، ۱۳۹۲: ۵۰۵-۵۰۰)	منابع قدرت نرم در اسلام: حسن خلق، اخلاق‌مداری، مشارکت، همکاری، مسئولیت جمعی و ...	مشارکت
۶	مؤلفه‌های انسجام در دولت اسلامی	هویت ملی، جامعه‌پذیری ملی،	هویت ملی/ سرمایه

ردیف	عنوان اثر	واژگان بکار رفته	مؤلفه ضریب ایدئولوژیک
	(میقانی، ۱۳۹۰: ۵)	سرمایه اجتماعی و دشمن شناسی ملی	اجتماعی
۷	نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت عمومی ج.ا.ا. و ارائه راهبرد (بهنام‌نیا و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۷۶)	سرمایه اجتماعی شامل: اعتماد، مشارکت و آگاهی	سرمایه اجتماعی/مشارکت
۸	بازنمایی ارزش‌های انقلابی در دومین سرود ملی ج.ا.ا. (غفاری‌هشجین و احمدی، ۱۳۹۴: ۲۰-۱)	ارزش‌های انقلابی، هویت ملی و نمادهای ملی	ارزش‌ها/ هویت ملی/ شخصیت‌های افتخارآفرین/ مراسم و شعائر ملی و مذهبی
۹	نسبت مشروعیت و مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) (لکزایی و مقیمی، ۱۳۹۰: ۱۶-۱۲)	مشروعیت سیاسی و مشارکت سیاسی شامل (مشارکت، نظارت و کنترل قدرت)	مشارکت سیاسی

با جمع‌بندی مطالب فوق می‌توان گفت ارزش‌ها، هویت ملی، شخصیت‌های افتخارآفرین، مراسم و شعائر ملی و مشارکت سیاسی از مهم‌ترین مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک کشورها هستند که در ادامه به شرح مختصری در خصوص آنها می‌پردازیم:

۳-۱ ارزش‌ها

ارزش‌ها در قالب سازوکارهای اعتقادی فعال شده و به‌عنوان پشتیبان نظام سیاسی در معادلات امنیتی عمل می‌نمایند. هر نظامی در چارچوب نظام فکری خود اهدافی را مدنظر دارد که این اهداف مبتنی بر ارزش‌هایی است که آن نظام در قالب آن شکل گرفته و یا اساساً برای آن انقلاب شده است و حفظ این ارزش‌ها در واقع تضمین‌کننده امنیت ملی آن جامعه می‌باشد. بنابراین هرچه مردم خود را بیشتر نسبت به حفظ سطح محصلی از ارزش‌ها متعهد بدانند، در شرایط امنیتی خود را بیشتر ملزم به حفظ نظام و جلوگیری از خدشه‌دار شدن امنیت ملی می‌دانند و تاب‌آوری آن‌ها در برابر نارضایتی از مسائل و مشکلات موجود بیشتر خواهد بود، به شرطی که حکومت توانسته باشد ارزش‌های حاکم بر جامعه که با اهداف آن منطبق بوده است را بازتولید نموده و از این طریق از آن به‌عنوان یک پشتوانه اصلی در معادلات امنیتی بهره‌بردارد.

۲-۳ هویت ملی

مؤلفه‌های هویتی در جریان تحولات تاریخی شکل گرفته و به نسل‌های بعد منتقل می‌شود. این مؤلفه‌ها از طریق تولید و تقویت التزام ملی به مثابه منابع قدرت نرم در مدیریت موضوعات امنیتی عمل می‌کنند. همانطور که اسمیت هویت ملی را بازتولید و بازتفسیر دائمی ارزش‌ها، نهادها، خاطره‌ها، اسطوره‌ها و سنت‌هایی می‌داند که میراث متمایز ملت‌ها را تشکیل می‌دهند و تشخیص هویت افراد با آن الگو و یا عناصر فرهنگی متمایز امکان پذیر است (اسمیت، ۱۳۸۳: ۳۰). با توجه به مباحث فوق و کارویژه‌های هویت ملی می‌توان به اهمیت آن به عنوان یکی از مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک در افزایش و تقویت امنیت ملی پی برد، در نتیجه راهکارهای لازم را برای بازتولید آن باید به کار گرفت تا بتوان از آن به نحو شایسته برای تولید قدرت ملی و امنیت ملی بهره برد.

۳-۳ شخصیت‌های افتخارآفرین (اسوه)

تاریخ ملت ایران مملو از شخصیت‌هایی است که مایه مباهات و افتخار همه نسل‌هایند. اینان کسانی هستند که از عصر خود، فراتر می‌اندیشند و با افکار بلندپروازانه خود سودای هدایت‌گری و بهروزی انسان‌ها را دارند. در واقع حلقه واسطی که گذشته را به حال و آینده متصل می‌کند، شخصیت‌های افتخارآفرینی هستند که به رغم پاسخگویی به نیازهای زمانه خود، می‌توانند برای مدتی طولانی پاسخگویی نیازهای نسل آتی باشند. این شخصیت‌ها می‌توانند به عنوان اسوه و الگوی نسل امروز قرار گیرند و منش و کردارشان به عنوان چراغ راهنما مسیر درست را منطبق با ارزش‌ها و اهداف انقلاب و نظام جمهوری اسلامی به آن‌ها نشان دهند و در نتیجه باعث تقویت ضریب ایدئولوژیک نظام و تقویت امنیت ملی گردند.

۴-۳ مراسم و شعائر ملی و مذهبی

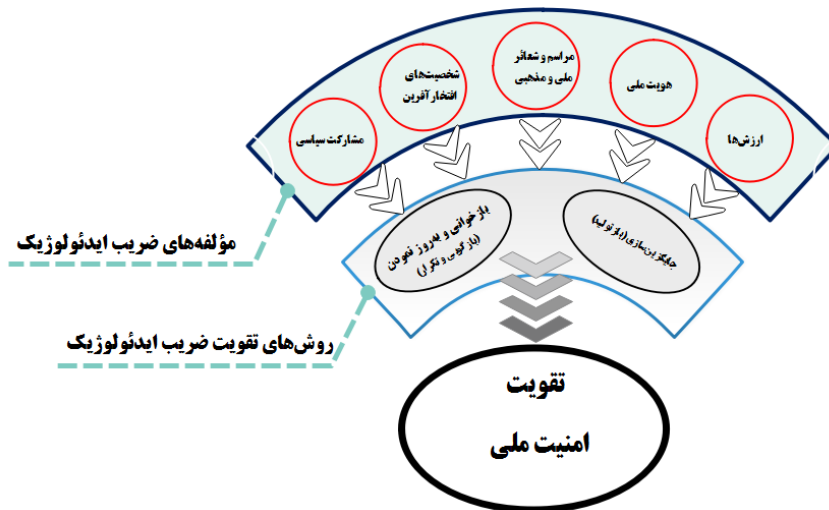
روز ۲۲ بهمن ماه سال ۱۳۵۷ به عنوان یکی از روزهای ماندگار در تاریخ انقلاب اسلامی ثبت شده است و جزء ایام الله است که به بازتولید و بازتفسیر دائمی ارزش‌ها و خاطره‌های حماسه‌ساز و باشکوه ملت ایران و تقویت هویت ملی و استحکام امنیت ملی بسیار کمک می‌کند و تأثیرگذار است. این روز یادآور ارزش‌هایی از جمله جانفشانی و ایثار در راه اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی و همچنین اتحاد و همبستگی و مبارزه با ظلم و ستم با بهره‌گیری از دین مبین اسلام و رهبری حضرت امام^(ره) برای ملت ایران است. از دیگر ایام الهی که در تقویت امنیت ملی از طریق بازتولید ارزش‌های منطبق با آرمان‌ها و اهداف انقلاب تأثیرگذار می‌باشد، می‌توان به روز قدس و

حضور گسترده مردم در ۹ دی ماه ۱۳۸۸ در خصوص خاتمه دادن به فتنه آن سال اشاره کرد. در این روزها که یادآور حضور حماسی مردم در دفاع از آرمان‌های انقلاب و اسلام تلقی می‌گردد قطعاً باعث تقویت و استحکام امنیت ملی و دور کردن تهدیدات داخلی و خارجی نظام جمهوری اسلامی ایران می‌شود.

۳-۵ مشارکت سیاسی

نمودهای مشارکت سیاسی را می‌توان در تعدد احزاب، مسئولیت‌پذیری‌های اجتماعی، جامعه‌پذیری سیاسی، مشارکت در انتخابات و ... دید. در واقع مشارکت سیاسی ترکیب وصفی است که ناظر بر مشارکت شهروندان در انتخاب رهبران خویش، شرکت فعال در فرآیند تصمیمات و نیز نظارت بر قدرت سیاسی است. به نظر می‌رسد که مشارکت سیاسی کارویژه دوگانه و دوسویه دارد. از طرفی به دنبال حقوق سیاسی رقابتی است و از سوی دیگر، مبتنی بر تکالیف سیاسی حمایتی است. بنابراین مشارکت سیاسی معطوف به حق و تکلیف، درخواست‌ها و حمایت‌ها، رقابت و حمایت، نفوذ و حمایت است (لک‌زایی و مقیمی، ۱۳۹۰: ۱۳). به دنبال کاهش مشارکت خصوصاً در عرصه انتخابات است که رفتار خصمانه دشمن علیه نظام شدت یافته و به‌عنوان تهدیدی جدی علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تلقی می‌گردد.

الگوی تحلیل

۴- روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق از حیث هدف، تحقیقی کاربردی خواهد بود و از حیث ماهیت داده‌ها در زمره تحقیقات آمیخته محسوب می‌گردد. در این تحقیق بنا داریم از رویکرد توصیفی-تحلیلی استفاده کنیم و برای گردآوری داده‌ها از تکنیک اسنادی و پرسشنامه استفاده می‌شود و تجزیه و تحلیل داده‌های آن نیز توسط نرم‌افزار SPSS صورت می‌گیرد.

این تحقیق از نوع کاربردی و به روش زمینه‌ای-موردی و با رویکرد کمی و کیفی انجام شده است. اطلاعات این تحقیق از دو روش «میدانی» و «بررسی اسناد و مدارک» (کتابخانه‌ای علمی و تخصصی) گردآوری شده است. نتایج پژوهش کاربردی و تصمیم‌گرا می‌باشد و می‌تواند مورد استفاده تصمیم‌گیرندگان در حوزه امنیت سیاسی و اجتماعی قرار گیرد. از نظر مکانی، شامل جغرافیای امنیتی ج.ا.ایران و از نظر موضوعی به دنبال بازتولید و بازخوانی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ضریب ایدئولوژیک جهت تقویت و پیشینه کردن امنیت ملی نظام جمهوری اسلامی ایران است. جامعه آماری متشکل از صاحب‌نظران و نخبگان اجرایی می‌باشد که دارای ویژگی‌های زیر هستند:

- آشنا با مطالعات و معادلات امنیت ملی
- آشنا با نظریه ایجابی امنیت و مؤلفه‌های آن
- دارای حداقل ۵ سال تجربه یا حوزه مطالعاتی تخصصی در این زمینه
- دارای حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد

از آنجا که افراد دارای این ویژگی‌ها محدود و اندک می‌باشند، با استفاده از روش گلوله برفی، تعداد ۳۶ نفر متخصص شناسایی شد. با توجه به این که این تعداد محدود و کمتر از ۱۰۰ نفر می‌باشد، جامعه نمونه برابر با جامعه آماری تعریف گردید و به صورت تمام شمار محاسبه شد. بنابراین پرسشنامه‌ها برای ۳۶ نفر ارسال گردید. در روش کتابخانه‌ای، ادبیات موضوع و اطلاعات نظری مورد نیاز با جست‌وجوی کتابخانه‌ای تخصصی، اینترنتی و بانک‌های اطلاعاتی به دست آمده است. در روش میدانی، پرسشنامه‌ای تنظیم شد که دارای ۲۹ سؤال است که از طریق طیف لیکرت در پنج سطح طبقه‌بندی گردید. تنظیم سؤال‌ها مستند و مبتنی بر نظریه امنیت ایجابی و مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک بوده است. در طراحی پرسشنامه با روش دلفی و با استفاده از نظر صاحب‌نظران، استادان، متخصصان و خبرگان امنیت ملی شناسایی و سپس بین آنها توزیع شد. چون حجم نمونه آماری تحلیل بیشتر از ۳۰ نفر می‌باشد، لذا شرط پذیره آزمون آماری T تک نمونه‌ای که نرمال بودن داده هاست، برقرار می‌باشد. سپس با استفاده از داده‌های به دست آمده از

این پرسشنامه‌ها و به کمک نرم‌افزار آماری SPSS میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ بزرگتر از ۰/۹۰۷ به دست آمد، بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از قابلیت اعتماد لازم برخوردار و دارای روایی و پایایی مورد قبول می‌باشد.

در نهایت همه پرسشنامه‌های توزیع شده گردآوری شد که وضعیت پاسخگویان از نظر چهار مؤلفه سنوات خدمتی، میزان تحصیلات، وضعیت شغلی و سابقه فعالیت در حوزه مطالعات و معادلات امنیتی بر اساس جدول زیر می‌باشد:

جدول شماره ۲. توصیف جمعیتی پاسخگویان

سنوات خدمتی	تعداد	میزان تحصیلات	تعداد	وضعیت شغلی	تعداد	سابقه فعالیت در حوزه مطالعات و معادلات امنیتی	تعداد
سنوات ۵ تا ۱۰ سال	۲ نفر	کارشناسی ارشد	۶ نفر	کارشناس	۳ نفر	دارای سابقه ۵ تا ۱۰ سال	۱۱ نفر
سنوات ۱۱ تا ۲۰ سال	۶ نفر	دانشجوی دکتری و دکتری	۳۰ نفر	مدیر	۱۹ نفر	دارای سابقه ۱۱ تا ۲۰ سال	۱۵ نفر
سنوات ۲۱ تا ۳۰ سال	۲۱ نفر			استاد دانشگاه	۱۳ نفر	دارای سابقه ۲۱ تا ۳۰ سال	۹ نفر
سنوات ۳۱ سال به بالا	۷ نفر			سایر	۱ نفر	دارای سابقه ۳۱ سال به بالا	۱ نفر
جمع کل	۳۶ نفر		۳۶ نفر		۳۶ نفر		۳۶ نفر

۵- تجزیه و تحلیل داده‌ها

بر اساس تجزیه و تحلیل صورت گرفته با نرم‌افزار SPSS و سؤال‌های مقاله، نتایج زیر قابل ذکر می‌باشد:

۵-۱ آزمون معناداری پاسخ‌های گردآوری شده از جامعه آماری

جدول شماره ۳. آزمون T تک‌نمونه‌ای

آزمون تک‌نمونه‌ای تی							
مقدار آزمون=۳							
p	شاخص	آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری زوجی	اختلاف میانگین	در سطح اطمینان ۹۵ درصد	
						حد پایین	حد بالا
p1	شهادت و شهدا	21.000	35	.000	1.750	1.58	1.92
p2	اینارگران	9.501	35	.000	1.167	.92	1.42
p3	ولایت مداری	20.643	35	.000	1.806	1.63	1.98
p4	امریه معروف و نهی از منکر	6.853	35	.000	1.056	.74	1.37
p5	همکاری و تعاون	6.783	35	.000	.861	.60	1.12
p6	دین و مذهب	22.007	35	.000	1.778	1.61	1.94
p7	تاریخ و تمدن ایرانی	10.841	35	.000	1.250	1.02	1.48
p8	زبان فارسی	5.617	35	.000	.889	.57	1.21
p9	آداب و رسوم عصر جدید	1.000	35	.324	.139	-.14	.42
p10	نمادهای ملی (پرچم و سرود ملی و ...)	7.531	35	.000	.889	.65	1.13
p11	امام خمینی (ره)	26.308	35	.000	1.861	1.72	2.00
p12	مقام معظم رهبری (مدظله)	28.446	35	.000	1.889	1.75	2.02
p13	شهید حاج قاسم سلیمانی	22.007	35	.000	1.778	1.61	1.94
p14	شخصیت‌های علمی	6.177	35	.000	.722	.48	.96
p15	قهرمانان تاریخی (ورزشی، سیاسی و ...)	4.091	35	.000	.528	.27	.79
p16	شخصیت‌های هنری	.000	35	1.000	.000	-.29	.29
p17	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	9.567	35	.000	1.194	.94	1.45
p18	سازمان بسیج مستضعفین	10.095	35	.000	1.194	.95	1.43

آزمون تک‌نمونه‌ای تی						
مقدار آزمون=۳						
p	شاخص	آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری زوجی	اختلاف میانگین	در سطح اطمینان ۹۵ درصد
p19	۲۲ بهمن	13.733	35	.000	1.583	1.82 1.35
p20	روز قدس	8.275	35	.000	1.250	1.56 .94
p21	۹دی	5.617	35	.000	.889	1.21 .57
p22	عیدنوروز	3.742	35	.001	.667	1.03 .30
p23	اعیاد مذهبی	7.025	35	.000	1.028	1.32 .73
p24	روز ملی شدن نفت	.000	35	1.000	.000	.33 -.33
p25	۱۳ دی روز جهانی مقاومت (شهادت سردار سلیمانی)	4.802	35	.000	.639	.91 .37
p26	مشارکت در انتخابات	17.078	35	.000	1.667	1.86 1.47
p27	کارآمدی دولت	16.140	35	.000	1.611	1.81 1.41
p28	جایگاه و عملکرد احزاب	2.786	35	.009	.389	.67 .11
p29	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	7.599	35	.000	1.139	1.44 .83

نتایج جدول فوق گویای آن است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، شاخص‌های «آداب و رسوم عصر جدید»، «شخصیت‌های هنری» و «روز ملی شدن نفت» فاقد معناداری بوده و از ظرفیت تعمیم برخوردار نمی‌باشند و همگرایی کافی در نظرات خبرگان مزبور در خصوص برشماری شاخص‌های فوق‌الشاره، به‌مثابه شاخص‌های مدل ارائه شده از سوی محقق به چشم نمی‌خورد، پس بنابراین با اطمینان کافی دلایلی برای رد فرضیه جانشین فراهم نمی‌شود. به بیان روشن‌تر، وجود شاخص‌های مذکور در مدل احصائی محقق، از دیدگاه خبرگان تحقیق، تأیید نمی‌گردد. درعین حال، یافته‌های تحقیق، وجود سایر شاخص‌های ۲۶گانه در مدل احصائی محقق را از منظر خبرگان تحقیق، واجد وصف معناداری دانسته و تأیید می‌نماید.

۲-۵ توصیف یافته‌های شاخص‌های پراکندگی از مرکز

جدول شماره ۴. شاخص‌های پراکندگی تک تک سؤالات پرسشنامه

آمارهای تک نمونه‌ای				
p	شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار
p12	مقام معظم رهبری ^(مدظله)	36	4.89	.398
p11	امام خمینی ^(ره)	36	4.86	.424
p3	ولایت مداری	36	4.81	.525
p6	دین و مذهب	36	4.78	.485
p13	شهید حاج قاسم سلیمانی	36	4.78	.485
p1	شهادت و شهدا	36	4.75	.500
p26	مشارکت در انتخابات	36	4.67	.586
p27	کارآمدی دولت	36	4.61	.599
p19	۲۲ بهمن	36	4.58	.692
p7	تاریخ و تمدن ایرانی	36	4.25	.692
p20	روز قدس	36	4.25	.906
p17	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	36	4.19	.749
p18	سازمان بسیج مستضعفین	36	4.19	.710
p2	ایثارگران	36	4.17	.737
p29	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	36	4.14	.899
p4	امربه معروف و نهی از منکر	36	4.06	.924
p23	اعیاد مذهبی	36	4.03	.878
p8	زبان فارسی	36	3.89	.950
p10	نمادهای ملی (پرچم و سرود ملی و ...)	36	3.89	.708
p21	۹ دی	36	3.89	.950
p5	همکاری و تعاون	36	3.86	.762
p14	شخصیت‌های علمی	36	3.72	.701
p22	عید نوروز	36	3.67	1.069
p25	۱۳ادی روز جهانی مقاومت (شهادت سردار سلیمانی)	36	3.64	.798
p15	قهرمانان تاریخی (ورزشی، سیاسی و ...)	36	3.53	.774

آمارهای تک‌نمونه‌ای				
p	شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار
p28	جایگاه و عملکرد احزاب	36	3.39	.838
p9	آداب و رسوم عصر جدید	36	3.14	.833
p16	شخصیت‌های هنری	36	3.00	.862
p24	روز ملی شدن نفت	36	3.00	.986

نتایج جدول شماره ۴ شاخص‌هایی را که دارای بالاترین میانگین بوده‌اند را نشان می‌دهد که در بین ۲۹ شاخص، شاخص‌های مقام معظم رهبری^(مدظله) و حضرت امام^(ره) از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، ولایت‌مداری از مؤلفه ارزش‌ها، دین و مذهب از مؤلفه هویت ملی و شهید حاج قاسم سلیمانی مجدداً از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین به ترتیب دارای بالاترین رتبه میانگین می‌باشند که می‌توان گفت بیشترین تأثیر را در ارتقای ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران دارند و شاخص‌های روز ملی شدن نفت از مؤلفه مراسم و شاعر ملی- مذهبی، شخصیت‌های هنری از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، آداب و رسوم عصر جدید از مؤلفه هویت ملی، جایگاه و عملکرد احزاب از مؤلفه مشارکت سیاسی و قهرمانان تاریخی (ورزشی، سیاسی و ...) مجدداً از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، که به ترتیب دارای پایین‌ترین رتبه میانگین بوده‌اند، کمترین تأثیر را در ارتقای ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران دارند. و این در حالی است که با توجه به میانگین پایین برای همان کمترین رتبه‌ها، متوجه می‌شویم که خود همان‌ها هم مؤثر در ارتقای ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران هستند، لیکن در نسبت با سایر شاخص‌ها از وزن کمتری برخوردارند و شاخص‌هایی که دارای رتبه میانگین بالاتری نسبت به سایرین قرار دارند باید بیشتر مورد توجه مسئولین مربوطه قرار بگیرند.

۳-۵ اولویت‌بندی شاخص‌ها

برای اولویت‌بندی شاخص‌ها از آزمون رتبه‌بندی فریدمن استفاده کردیم.

جدول شماره ۵. اولویت بندی شاخص‌ها

Ranks		
رتبه بندی میانگین	شاخص	ترتیب
19.79	مقام معظم رهبری (مدظله)	p12
19.49	امام خمینی (ره)	p11
19.11	ولایت مداری	p3
18.78	دین و مذهب	p6
18.64	شهید حاج قاسم سلیمانی	p13
18.32	شهادت و شهدا	p1
17.68	۱۳ادی روز جهانی مقاومت (شهادت سردار سلیمانی)	p26
16.99	مشارکت در انتخابات	p27
16.90	۲۲ بهمن	p19
14.04	روز قدس	p20
13.43	تاریخ و تمدن ایرانی	p7
13.08	سپاه پاسداران انقلاب اسلامی	p17
13.03	سازمان بسیج مستضعفین	p18
12.97	جایگاه و عملکرد احزاب	p29
12.79	ایثارگران	p2
12.18	امریه معروف و نهی از منکر	p4
11.75	اعیاد مذهبی	p23
10.97	زبان فارسی	p8
10.97	۹ دی	p21
10.10	نمادهای ملی (پرچم و سرود ملی و ...)	p10
10.08	همکاری و تعاون	p5
9.07	عید نوروز	p22
8.75	شخصیت‌های علمی	p14
8.21	روز ملی شدن نفت	p25
7.28	قهرمانان تاریخی (ورزشی، سیاسی و ...)	p15

Ranks		
رتبه‌بندی میانگین	شاخص	ترتیب
6.60	کارآمدی دولت	p28

Test Statistics ^a	
36	N
333.318	آماره خی دو
25	درجه آزادی
.000	معناداری
a. Friedman Test	

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که آزمون فریدمن از معناداری در سطح اطمینان بالاتر از ۹۹ درصد برخوردار بوده و می‌توان براساس آن شاخص‌هایی که بیشترین نقش آفرینی در ارتقای ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران را دارند، مرتب نمود. از این رو با توجه به جدول شماره ۵ و با حذف شاخص‌های «آداب و رسوم عصر جدید»، «شخصیت‌های هنری» و «روز ملی شدن نفت» که فاقد معناداری بودند و از ظرفیت تعمیم برخوردار نمی‌باشند در بین ۲۶ شاخص باقی مانده که طبق جدول شماره ۳ واجد وصف معناداری بوده‌اند، شاخص‌های مقام معظم رهبری^(مدظله) و حضرت امام^(ره) از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، ولایت مداری از مؤلفه ارزش‌ها، دین و مذهب از مؤلفه هویت ملی و شهید حاج قاسم سلیمانی مجدداً از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین به ترتیب دارای اولویت‌های اول تا پنجم قرار می‌گیرند که می‌توان گفت برای بالا بردن ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران دارای بیشترین اهمیت می‌باشند و شاخص‌های کارآمدی دولت از مؤلفه مشارکت سیاسی، قهرمانان تاریخی (ورزشی، سیاسی و ...) از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، روز ملی شدن نفت از مؤلفه مراسم و شاعر ملی- مذهبی، شخصیت‌های علمی از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین و عید نوروز از مؤلفه مراسم و شاعر ملی- مذهبی، به ترتیب دارای پایین‌ترین اولویت‌ها قرار گرفتند که نشان‌دهنده کمترین اهمیت در ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران هستند. بنابراین شاخص‌هایی که دارای اولویت‌های بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌ها قرار دارند طبیعتاً دارای اهمیت بیشتری نیز هستند و جهت افزایش

تقویت ضریب ایدئولوژیک به مثابه عامل مقوم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ضریب ایدئولوژیک جمهوری اسلامی ایران باید بیشتر مورد توجه مسئولین جهت بازتولید و بازگویی قرار بگیرند.

۴-۵ توصیف یافته‌های شاخص‌های پراکندگی مؤلفه‌ها

جدول شماره ۶. شاخص‌های پراکندگی مؤلفه‌ها

آمار تک نمونه‌ای				
مؤلفه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین استاندارد
ارزش‌ها	36	4.3278	.47846	.07974
مشارکت سیاسی	36	4.2014	.49577	.08263
شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین	36	4.1458	.42099	.07016
هویت ملی	36	3.9889	.51922	.08654
مراسم و شعائر ملی - مذهبی	36	3.8651	.62963	.10494

براساس جدول شماره ۶ مؤلفه ارزش‌ها دارای بالاترین رتبه میانگین بوده و بعد از آن مؤلفه مشارکت سیاسی در رتبه دوم بالاترین میانگین، مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین در رتبه سوم بالاترین میانگین، مؤلفه هویت ملی در رتبه چهارم بالاترین میانگین و مؤلفه مراسم و شعائر ملی - مذهبی در رتبه آخر بالاترین میانگین قرار دارند که می‌توان نتیجه گرفت از دید پاسخگویان به ترتیب بیشترین تأثیرگذاری بر ضریب ایدئولوژیک را دارند و عدم توجه به این مؤلفه‌ها با توجه به رتبه میانگینی که دارند از نظر عدم بازتولید و بازگویی می‌تواند تهدیدی جدی برای ضریب ایدئولوژیک و نهایتاً کاهش امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران گردند.

۵-۵ اولویت بندی مؤلفه‌ها

جدول شماره ۷. اولویت بندی مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک

Ranks	
رتبه بندی میانگین	مؤلفه
3.89	ارزش‌ها
3.50	مشارکت سیاسی
2.93	شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین

2.50	هویت ملی
2.18	مراسم و شعائر ملی - مذهبی

Test Statistics ^a	
36	N
29.001	آماره خی دو
4	درجه آزادی
.000	معناداری
a. Friedman Test	

همان‌طور که ملاحظه می‌گردد طبق جدول شماره ۷ مؤلفه ارزش‌ها با ۵ شاخص و بیشترین درصد دارای بالاترین اولویت بوده و بعد از آن مؤلفه مشارکت در رتبه دوم، مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین در رتبه سوم، مؤلفه هویت ملی در رتبه چهارم و مؤلفه مراسم و شعائر ملی - مذهبی در رتبه پنجم تأثیرگذاری بر ضریب ایدئولوژیک قرار دارند که از نظر بازتولید و بازگویی و تأثیر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در راستای تقویت آن، اولویت آن‌ها باید مدنظر قرار داده شود.

نتیجه‌گیری

با عنایت به تعریف ضریب ایدئولوژیک که عبارت است از: مجموع گزاره‌ها و اصولی که به‌صورت پیشینی پذیرفته شده و دارای اعتبار در مدیریت خواسته‌ها و یا افزایش داشته‌ها می‌باشد، مشخص می‌شود که تقویت ضریب ایدئولوژیک به توانمندی نظام برای مقابله با آسیب‌ها و تهدیدات کمک نموده و از این طریق امنیت ملی را تقویت می‌نماید. از آنجا که با استفاده از تحلیل منابع، مؤلفه‌های ضریب ایدئولوژیک ج.ا.ا در قالب پنج مؤلفه با شاخص‌های معین تعیین شده‌اند، این مؤلفه‌ها و شاخص‌ها در قالب یک پرسشنامه با ۲۹ سؤال در بین افراد آگاه به امنیت ملی و ضریب ایدئولوژیک توزیع گردید که نتایج آن پس از تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که مؤلفه‌های ارزش‌ها، مشارکت سیاسی، شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، هویت ملی، مراسم و شعائر ملی - مذهبی به ترتیب بیشترین تأثیر را در ضریب ایدئولوژیک دارند و از بین شاخص‌ها، مقام معظم رهبری^(مدظله) و حضرت امام^(ره) از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین، ولایت‌مداری از مؤلفه ارزش‌ها، دین و مذهب از مؤلفه هویت ملی و شهید حاج قاسم سلیمانی

■ تقویت ضریب ایدئولوژیک به‌مثابه عامل مقوم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

مجدداً از مؤلفه شخصیت‌ها و نهادهای افتخارآفرین در اولویت‌های اول تا پنجم تأثیرگذاری بر ضریب ایدئولوژیک قرار دارند و مابقی شاخص‌ها در اولویت‌های بعدی می‌باشند. بنابراین عدم تقویت ضریب ایدئولوژیک از طریق بازگویی و بازتولید، خصوصاً مؤلفه‌ها و شاخص‌های احصا شده در تحقیق که بیشترین تأثیرگذاری را در آن دارند، می‌تواند تهدیدی جدی علیه امنیت ملی تلقی گردد. بنابراین مسئولین امر می‌بایستی بیشترین تمرکز خود را در بازگویی و بازتولید مؤلفه‌ها و شاخص‌های دارای اهمیت و تأثیرگذاری به ترتیب اولویت مذکور بنمایند تا در راستای تقویت امنیت ملی، تهدیدات آن را فروکاهیده و مسیر انقلاب در راستای گام دوم هرچه بهتر و سریعتر هدایت شود.

فهرست منابع

- افتخاری، اصغر و نصری، قدیر (۱۳۸۳)، روش و نظریه در امنیت پژوهی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۷۷)، امنیت ملی: رهیافت‌ها و آثار، فصلنامه مطالعات راهبردی، پیش شماره دوم.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰)، «فرهنگ امنیت جهانی» در: رابرت مک کین لای و ریچارد لیتل، امنیت جهانی: رویکردها و نظریه‌ها، ترجمه اصغر افتخاری، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱)، مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵)، کالبد شکافی تهدید، تهران، دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده و پژوهشکده فرماندهی و ستاد سپاه.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۲)، امنیت اجتماعی شده؛ رویکرد اسلامی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۲)، عدالت و امنیت ملی در اسلام، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال شانزدهم، شماره سوم، پیاپی ۶۱.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۹)، تقریرات درس شناخت شناسی و تحلیل تهدید، دانشگاه دواع، منتشر نشده
- ادوارد، آزر و چونگ، این مون (۱۹۸۸)، امنیت ملی در جهان سوم، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: ۱۳۸۸
- آریان پورکاشانی، منوچهر (۱۳۸۶)، فرهنگ همراه پیشرو آریان پور، تهران، نشر الکترونیکی و اطلاع رسانی جهان رایانه، چاپ پنجاه و هفتم.
- بهنام‌نیا، علی اصغر و همکاران، (۱۳۸۷)، نقش سرمایه اجتماعی در تأمین امنیت عمومی ج.ا.ا. و ارائه راهبرد، کار گروهی، دوره ششم مطالعات امنیت ملی، دانشگاه دواع
- جورج ریتز (۱۳۷۹)، نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، انتشارات علمی
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۳۸۸). مفردات الفاظ قرآن، ترجمه سیدغلامرضا خسروی حسینی، تهران، مرتضوی.
- رضایی قادری، خدیجه (۱۳۹۸)، بازخوانی مفهوم هویت در رویکردهای نظری، مجله رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره ۲۲، شماره ۱

تقویت ضریب ایدئولوژیک به‌مثابه عامل مقوم امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ساعی، احمد و عمویی، حامد (۱۳۹۳)، نقش دانشگاه آزاد اسلامی در توسعه سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر انسجام ملی جمهوری اسلامی ایران، *فصلنامه مطالعات میان فرهنگی*، سال نهم، شماره ۲۳ شرقی، خدیجه (۱۳۹۶)، مفهوم بازتولید در نظریات لویی آلتوسر و پیر بوردیو، روزنامه ماندگار، افغانستان، سال هفتم، شماره ۱۵۲۱

شریعتمدار جزائری، نورالدین (۱۳۸۵). امنیت در اسلام، فصلنامه علوم سیاسی، شماره ۳۴. عبدا..خانی، علی (۱۳۸۲)، *نظریه‌های امنیت: مقدمه‌ای بر طرح‌ریزی دکترین امنیت ملی*، تهران، انتشارات موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

غفاری‌هشجین، زاهد و احمدی، سیده‌ملیحه (۱۳۹۴)، بازنمایی ارزش‌های انقلابی در دومین سرود ملی ج.ا.ا، *فصلنامه مطالعات ملی*، سال شانزدهم، شماره ۲

قادری، علی، (بی‌تا)، ویژه‌نامه همایش حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام، ضرورت بازخوانی مستمر آراء و اندیشه‌های امام خمینی(ره).

قدسی، امیر (۱۳۹۱)، قدرت نرم و امنیت پایدار ج.ا.ا در پرتو بازتولید سرمایه اجتماعی، *فصلنامه آفاق امنیت*، سال پنجم، شماره ۱۶

لک‌زایی، نجف و غلام‌حسن، مقیمی (۱۳۹۰)، نسبت مشروعیت و مشارکت سیاسی در اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)، *فصلنامه علمی- پژوهشی «پژوهشنامه انقلاب اسلامی»*، تهران، سال اول، شماره ۱.

معین، محمد (۱۳۵۳). *فرهنگ لغات معین*، ج ۱، تهران، انتشارات امیر کبیر.

مفهوم بازتولید در نظریات لویی آلتوسر و پیر بوردیو www.kiankiani.com. بازخوانی شده در ۱۳۹۹/۱۲/۱

میقانی، احمد (۱۳۹۰)، مؤلفه‌های انسجام در دولت اسلامی، *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، شماره ۴۳

نوروزی خیابانی، مهدی (۱۳۷۶). *فرهنگ جامع لغات و اصطلاحات سیاسی*، تهران: نشر غزال، چاپ سوم.

یونسی، علی (۱۳۸۶)، «وحدت و انسجام ملی ایرانیان، بنیان‌ها و ریشه‌ها»، *فصلنامه راهبرد*، شماره ۴۴

